فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، دوره ۱۹، شماره ۳، بهار ۱۴۰۴، صفحات ۱۹۶-۱۶۷

طراحی الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر

دکتر سعید جعفری‌نیا[۱]، دکتر یوسف وکیلی[۲]، دکتر اکبر حسن‌پور[۳]، سید حجت کاظمی[۴]

تاریخ وصول: ۱۴۰۳/۸/۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۹/۱۴

چکیده:

از یک نظام تأمین اجتماعی کارآمد انتظار می‌رود که بتواند عایدی کافی را در یک فضای پایدار تأمین نماید. نظام فراگیر تأمین اجتماعی بیشتر به پوشش در ادبیات بیمه اشاره دارد و بدین معنی است که چه تعداد از افراد تحت پوشش بیمه در یک کشور قرار گرفته‌اند. هدف از تحقیق حاضر صورت‌بندی و طراحی الگویی برای استقرار نظام تأمین اجتماعی فراگیر در کشور می‌باشد. رویکرد این پژوهش استقرایی بوده و از روش کیفی و استراتژی نظریه داده بنیاد برای انجام آن استفاده شده است. داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه با ۳۰ نفر از مدیران شاغل در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی، نمایندگان اعضای کمیسیون اجتماعی و صاحب‌نظران حوزه دانشگاه به‌عنوان مشارکت‌کنندگان در پژوهش جمع‌آوری شده است. بر اساس یافته‌های تحقیق «نظام تأمین اجتماعی فراگیر» به‌عنوان مقوله محوری بر مبنای شرایط علی «لایه تکمیلی، لایه غیر مالی، تصمیم‌گیری، لایه بیمه‌ای و لایه حمایتی» و از طریق راهبردهای سیاست‌گذاری در نظام تأمین اجتماعی، ارزشیابی انعطاف‌پذیر و چندجانبه، ایجاد نظام اقتصادی پویا در حوزه تأمین اجتماعی و مطالبه‌گری و با در نظر گرفتن نظارت، اجرا و تحقیق و توسعه در زمینه تأمین اجتماعی فراگیر به‌عنوان زمینه الگو، محقق می‌شود و منجر به تحقق حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی، تأمین امنیت مالی افراد مسن، تأمین نیاز مستمری‌بگیران، کاهش فقر در جامعه و حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی می‌گردد. استقرار نظام تأمین اجتماعی فراگیر نقش بسزایی در تأمین امنیت مالی و روحی افراد مسن و ایجاد امید دارد که این امر می‌تواند کیفیت زندگی، امنیت اجتماعی و عدالت اجتماعی را ارتقا دهد.

مفاهیم کلیدی: *تأمین اجتماعی فراگیر، نظام چند لایه، مستمری، کیفیت زندگی، عدالت اجتماعی*

---

[۱] دانشیار گروه آموزشی مدیریت منابع انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) shamsj58@khu.ac.ir

[۲] استادیار گروه آموزشی مدیریت منابع انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران y.vakili@khu.ac.ir

[۳] دانشیار گروه آموزشی مدیریت منابع انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران a.hassanpoor@khu.ac.ir

[۴] دانشجوی دکتری مدیریت دولتی، گرایش مدیریت منابع انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران kazemi2148@gmail.com

مقدمه و بیان مسأله

تأمین اجتماعی، از مهم‌ترین مسائل جامعه امروز ماست که تحقق عدالت اجتماعی بدون توجه به آن میسر نخواهد شد و دولت‌ها نیک می‌دانند که بدون تحقق عدالت، نظم اجتماعی واقعی و مطلوب نیز تحقق نخواهد یافت (*Béland & Koreh, 2019, Bowen & et. al, 2020, Palacios & Robalino, 2020*). مروری بر دستگاه‌های مرتبط با حوزه رفاه و تأمین در کشور ایران نشان می‌دهد که هر چند نظام تأمین اجتماعی در جایگاه خود در بلندمدت بسیار ارزنده و منشأ کمک‌ها و خدماتی تعیین‌کننده بوده است، اما مجموعه دستگاه‌های موجود و مرتبط با رفاه و تأمین اجتماعی کشور، این واقعیت ر ا آشکار کرده‌اند که در حال حاضر جوابگوی جمعیت فعلی کشور نیستند و آمادگی لازم برای برخورد با چالش‌های بزرگ پیشروی خود را ندارند و از تعامل سازمان‌یافته و توسعه‌ای با دیگر بخش‌های اجتماعی و اقتصادی ناتوان بوده‌اند و در عین حال آمادگی تقابل توسعه‌ای با جمعیت کشور در سال ۱۴۰۰ که جمعیتی بالغ بر صد میلیون نفر است را ندارند. فقدان آمادگی تقابل با جمعیت کشور بدین معنا است که در حدود سال، ۱۴۲۵ شاهد بسته شـدن دریچـه جمعیتی ایران خواهیم بـود که در نتیجه، جمعیت ایران به شکل بی‌سابقه‌ای به سوی پیـری مفرط پـیش خواهد رفت (*Gorjipoor, 2015*).

در دو دهه اخیر، از بحران مالی و ورشکستگی برخی از صندوق‌ها سخن به میان آمده و در قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۹۷)، نیز از بحران صندوق‌های بازنشستگی سخن به میان آمده است. سازمان بین‌المللی کار (*ILO*)[1] و اتحادیه بین‌المللی تأمین اجتماعی (*ISSA*)[2] صلح پایدار را منوط به عدالت اجتماعی و عدالت اجتماعی را منوط به تأمین اجتماعی دانسته است که اموری فرابخشی می‌باشد و امور فرابخشی مجموعه‌ای از فعالیت‌های عمومی و تخصصی متجانس است که به لحاظ مدیریت، مستقل از سایر فعالیت‌ها نبوده و مسئولیت اجرای آن به عهده مجموعه‌های از مدیریت‌ها و بخش‌هاست. حق برخورداری از تأمین اجتماعی به‌عنوان یک حق بشری با استناد به اسناد و مقررات بین‌المللی تأمین اجتماعی، یک عنصر کلیدی از استراتژی‌های ملی برای ارتقای توسعه انسانی، ثبات سیاسی و رشد فراگیر است (*Cuadrado, Crispi, Libuy, Marchildon, & Cid, 2019*). از این‌رو، بسیاری از اندیشمندان در صدد شناسایی عوامل مؤثر در کاهش نابرابری‌های

[1] International Labor Organization

[2] International Social Security Organization

اجتماعی و توزیع ناعادلانه ثروت دارند. دولت به‌عنوان یک عنصر اجتماعی نهادساز در جهت بهبود عملکرد مناسب بازارها، توزیع عادلانه درآمدها و ایجاد نهادهای کارآمد در این زمینه نقش مهمی بر عهده دارد (*Shabani, 2017, Naimaei & Shakuri, 2015*). یکی از هدف‌های دولت‌ها در قالب حکمرانی خوب، دستیابی به توسعه پایدار است که در آن بر کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار، حفاظت و تجدید حیات محیط زیست و رشد و توسعه تأکید می‌شود (*Grygorov, et. al., 2021*).

اساساً سیستم‌های بازنشستگی باد متناسب با شرایط اقتصادی کلان، روندهای جمعیتی، ظرفیت‌های نهادی و توان بازارهای مالی در هر کشور طراحی شوند. بر این اساس در اعمال اصلاحات ساختاری و سیستمی و طراحی نظام جدید بازنشستگی ایران باید به بی‌ثباتی و نوسانات مکرر در اقتصاد، نااطمینانی در بازار سرمایه، نرخ بالای بیکاری و تورم، تغییر ترکیب جمعیت به سمت کهنسالی و انباشت بدهی‌های دولت به صندوق‌های بازنشستگی و غیره توجه شود تا سیاست‌های اصلاحی و نظام جدید به گونه‌ای طراحی شود که نوسانات و شوک‌های شدید اقتصادی و تغییرات جمعیتی وضعیت صندوق‌ها و سازمان‌های بیمه را بهم نریزد (*Chemouni, 2018*). البته در اجرای نظام تأمین اجتماعی چندلایه و فراگیر ابتدا باید الزامات اجرای نظام تأمین اجتماعی چندلایه همچون؛ ایجاد اجماع ملی در سطح نظامات تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت / اعطای اختیارات و ضمانت اجرایی برای تصمیمات و پیش‌بینی ردیف‌های بودجه و اعتبارات واقعی و قابل تحقق / اجباری شدن برخورداری از پوشش‌های بیمه‌ای حداقل در سطح بیمه پایه/اجرای هدفمند نظام توزیع یارانه‌های اجتماعی با رویکرد فقرزدایی/پذیرش و اصول قواعد و محاسبات بیمه و جلوگیری از ایجاد بدهی‌های جدید و اصلاح قوانین دارای بارمالی نامشخص/ بسط و ارتقاع فرهنگ و دانش بیمه‌ای/ لایه‌بندی و سطح‌بندی خدمات بیمه‌های بازنشستگی (*Heydari, et. al, 2021*)، توجه به رویکردها و احکام معطوف به چهار اصل مهم نظام بازنشستگی؛ الف) فراگیری خدمات و پوشش‌ها؛ ب) جامعیت خدمات و پوشش‌ها؛ ج) کفایت خدمات و پوشش‌ها؛ پایدارسازی مالی را مورد توجه قرار داد (*Gjørv, 2020*). مطالعات داخل کشور طور اخص در ارتباط با نظام جامع رفاه اجتماعی ایران صورت پذیرفته است و اکثر این مطالعاتی از زمان طرح اولیه موضوع تا قبل از تصویب قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی صورت گرفته است. عمده این آثار بر ضرورت‌ها و الزامات در این حوزه تأکید داشته و همچنین یکسری از مطالعات بعد از تصویب قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی تدوین شده‌اند که بر پیامدهای آتی (اغلب مثبت) این نظام و پیش‌بینی‌ها از اثرات آن بر جامعه متکی بوده است. مقالات و آثار

منتشره بعد از سال ۱۳۸۴ تاکنون که بسیار محدود بوده و بیشتر بر موانع و فرصت‌های این نظام و ضرورت عمل به آنچه به‌عنوان قانون تصویب شده، تأکید داشته است (*Anomah, Ayeboafo, & Aguabeng, 2023*).

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان مهم‌ترین سند حقوقی کشور، علاوه بر سایر موضوعات، تصویری از "وضعیت مطلوب" مطرح شده است، که بر برقراری «عدالت اجتماعی و تأمین اجتماعی» تأکید دارد. در اصول متعددی از قانون اساسی از جمله؛ اصل دوم، بندهای (۹) و (۱۲)، اصل سوم، بندهای (۲) و (۵)، اصل بیست و یکم، بندهای (۱) و (۲)، اصل (۴۳)، اصل بیست و هشتم و اصل بیست و نهم بر همگانی بودن تأمین اجتماعی و بر جایگاه حفظ شأن و رفاه مردم در نظام جمهوری اسلامی تأکید شده است. همچنین در ماده (۲۷) قانون برنامه پنجم توسعه، که دولت مکلف به استقرار نظام چندلایه فراگیر تأمین اجتماعی با لایه‌های؛ مساعدت‌های اجتماعی، بیمه‌های پایه، و بیمه‌های مکمل گردیده است و در بندهای (۴۱) و (۴۲) ذیل بخش امور اجتماعی، سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه که مستقیماً بر استقرار نظام تأمین اجتماعی چندلایه و یا به نوعی فراگیر، که با نگاه توانمندسازی اقشار محروم و اصلاح ساختار بیمه‌های اجتماعی، تأکید شده است (*Gorjipoor, 2015*).

بنابر تجربیات و مطالعات صورت گرفته، اجرای گام به گام طراحی و استقرار نظام تأمین اجتماعی فراگیر تضمین و پشتوانه‌ای محکم برای رفاه و تأمین معیشت مردم در آینده است. در صورت اجرای این طرح در کشور، ضمن ساماندهی، یک‌سویی، یکپارچگی و ایجاد هماهنگی بین لایه‌های مختلف، راه‌هایی برای استفاده از بیمه‌های تکمیلی نیز فراهم می‌شود. ایران اسلامی همچون سایر کشورها از این مهم مستثنا نبوده و سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور همگام با تحولات جهانی نسبت به استقرار نظام تأمین اجتماعی برای گروه‌های مختلف جامعه در کشور با ایجاد شناسه یکسان تأمین اجتماعی برای تمام ایرانیان اهتمام ویژه‌ای به عمل بیاورند. بدیهی است که پاسخی منحصربه فردی برای نظامی کارآمد حمایتی و تأمین اجتماعی با کارکرد یکسان برای همه کشورها نمی‌توان یافت و مطمئناً بسته به ویژگی‌ها و شرایط مختلف، کشورها راهکارهای متفاوتی را برای تأمین نیازهای گروه‌های مختلف افراد جامعه ارائه می‌کنند. در آخرین گزارش منتشره از سوی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (آبان ماه ۱۴۰۰)، که بصورت موردی در خصوص نظام تأمین اجتماعی در سه کشور استرالیا، هلند و کانادا صورت گرفته است، عنوان شده که امروزه نظام تأمین اجتماعی نقش بسزایی در تأمین امنیت مالی افراد مسن ایفا می‌کند که این مسأله با عنایت به بهبود سیستم

بهداشت و درمان و در نتیجه افزایش طول عمر افراد اهمیت بیشتری یافته است؛ چرا که نسبت به نسل‌های پیشین، نسل‌های فعلی و آتی زمان بیشتری از عمر خود را در دوران بازنشستگی سپری می‌کنند.

از مهم‌ترین ویژگی‌های نظام چندلایه تأمین اجتماعی می‌توان به سطح‌بندی و اولویت‌بندی خدمات، استانداردسازی بیمه‌های تکمیلی و تخصصی کردن حوزه‌های حمایتی و بیمه‌ای اشاره کرد؛ و همچنین از اهم عوامل مداخله‌گر در اجرا، می‌توان به عدم سیاست‌ها و تعهدات و انجام تکالیف مشخص دولت در خصوص حمایت از گسترش چتر بیمه اجتماعی، جانمایی درست آحاد جامعه در این چتر بیمه‌ای، انتخاب درست نوع نظام‌های بیمه‌ای، همپوشانی‌های موجود، نبود بانک اطلاعاتی کامل، ضعف آموزش‌ها و خلاء فرهنگ بیمه و ... که موجبات عدم عملیاتی نمودن اجرای بیمه فراگیر در جامعه می‌باشند، اشاره نمود. فلذا بنا بر تجربیات و مطالعات صورت گرفته اجرای گام به گام طراحی و استقرار نظام حمایتی تأمین اجتماعی فراگیر تضمین و پشتوانه‌ای محکم برای رفاه و تأمین معیشت مردم در آینده است. در صورت اجرای این طرح در کشور، ضمن ساماندهی، یک‌سویی، یکپارچگی و ایجاد هماهنگی بین لایه‌های مختلف، راه‌هایی برای استفاده از بیمه‌های تکمیلی نیز فراهم می‌شود. ایران اسلامی همچون سایر کشورها از این مهم مستثنا نبوده و سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور همگام با تحولات جهانی نسبت به استقرار نظام تأمین اجتماعی برای گروه‌های مختلف جامعه در کشور با ایجاد شناسه یکسان تأمین اجتماعی برای تمام ایرانیان اهتمام ویژه‌ای به عمل بیاورند (*Report of the Parliamentary Research Center, 2017*). بدیهی است که پاسخی منحصر به فرد را برای نظام کارآمد حمایتی و تأمین‌اجتماعی با کارکرد یکسان برای همه کشورها نمی‌توان یافت و مطمئناً بسته به ویژگی‌ها و شرایط مختلف کشورها راهکارهای متفاوتی را برای تأمین نیازهای گروه‌های مختلف افراد جامعه ارائه می‌کنند. در آخرین گزارش منتشره از سوی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (آبانماه ۱۴۰۰)، که به صورت موردی در خصوص نظام تأمین اجتماعی در سه کشور استرالیا، هلند و کانادا صورت گرفته است، عنوان شده که امروزه نظام تأمین اجتماعی نقش بسزایی در تأمین امنیت مالی افراد مسن ایفا می‌کند که این مسأله با عنایت به بهبود سیستم بهداشت و درمان و درنتیجه افزایش طول عمر افراد اهمیت بیشتری یافته است؛ چرا که نسبت به نسل‌های پیشین، نسل‌های فعلی و آتی زمان بیشتری از عمر خود را در دوران بازنشستگی سپری می‌کنند.

سیستم‌های بازنشستگی در ایران غالباً با صندوق‌های بازنشستگی شناخته می‌شوند که با مسائل و چالش‌های متعددی روبرو می‌باشند. برخی از این چالش‌ها در خصوص مباحث

رفتاری و انسانی مرتبط با ارباب رجوع در این صندوق‌ها قابل تعریف می‌باشند. مسائلی همچون هرم سنی و امید به زندگی را می‌توان در این گروه قرار داد. دسته‌ای از این چالش‌ها نیز به مباحث زمینه‌ای اشاره دارند. مواردی همچون تغییرات شرایط اقتصادی، عدم ثبات قوانین و مقررات، حجم زیاد مشاغل غیر رسمی و ... باعث پیچیده شدن سیستم‌های بیمه‌های بازنشستگی در کشورهای در حال توسعه، همچون ایران شده است. بنابر تجربه‌های محقق در حوزه نظام تأمین اجتماعی و چالش‌های فراروی آن، نیاز به تحقیقات بنیادی جهت استقرا نظام تامین اجتماعی فراگیر و چند لایه وجود دارد. مسأله اصلی تحقیق حاضر این است که الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر دارای چه ویژگی‌هایی است؟

چارچوب مفهومی پژوهش

یکی از مباحثی که باید در ابتدا به آن اشاره کرد این است که در ایران بسیاری از افراد نظام فراگیر را به‌عنوان نظام چندلایه می‌شناسند در صورتی که نظام جامع تأمین اجتماعی واژه بهتری برای نظام چندلایه است. در کشورهای توسعه‌یافته نظام تأمین اجتماعی در لایه‌های مختلف افراد را تحت پوشش قرار می‌دهد و هر کدام از این لایه‌ها نرخ پوشش مخصوص به خود را دارند. که بیشتر به منظور اجرای نظام تأمین اجتماعی فراگیر که بتوان به نوعی تمام آحاد کشور را تحت پوشش بیمه اجتماعی قرار داد. با توجه به اهمیت این موضوع، تحقیقات متنوعی در ارتباط با نظام تامین اجتماعی و ابعاد و عوامل ایجاد آن تاکنون انجام شده است. اما بررسی تحقیقات مربوط به تأمین اجتماعی فراگیر نشان می‌دهد نخست تحقیقات بسیار کمی در این حوزه انجام شده است که عمدتاً کمی و مبتنی بر سنجش یا آزمون همبستگی بین متغیرها هستند و به بررسی یک یا چند متغیر در نظام تأمین اجتماعی پرداختند. این پژوهش‌ها در مورد طراحی نظام تأمین اجتماعی فراگیر دارای کمبودها و نواقصی می‌باشند. برخی از این تحقیقات اساساً به الگوی خاصی نپرداخته و در برخی از آنها الگوها و مدل‌های ارائه شده تک‌بعدی می‌باشند. نکته حائز اهمیت در خصوص تحقیقات خارجی و یا تحقیقات داخلی مبتنی بر ترجمه مقالات و کتب خارجی این است که خروجی‌ها و پیشنهادات و توصیه‌های این قبیل تحقیقات با شرایط بومی کشور و متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و ... ایران از انطباق و سازگاری لازم برخوردار نیست (*Maliki, 2023*).

نظام تأمین اجتماعی چندلایه، رویکرد نسبتاً جدیدی در نظام‌های تأمین اجتماعی جهان است که در یک دهه اخیر در برخی از کشورها مورد توجه قرار گرفته است. این رویکرد ابتدا از سوی بانک جهانی مطرح و در قالب الگویی چند وجهی ارایه شد، که از برخی جهات به

ویژه تأکید بر خصوصی‌سازی بیمه‌های اجتماعی مورد انتقاد صاحب‌نظران قرارگرفت و در نهایت تعدیل‌هایی در آن ایجاد شد (*Kizza, 2024*). با عنایت به کارکردهای مثبت نظام‌های تأمین اجتماعی چندلایه در جهان و نقش مؤثر آن‌ها در پوشش کامل جمعیت، رفع هم‌پوشانی و خلاءهای موجود در حوزه تأمین اجتماعی و پیشگیری از بروز فقر، در ایران نیز با توجه به چالش‌هایی که در نظام تأمین اجتماعی کشور وجود داشت به دولت اجازه داده شد. که نسبت به برقراری و استقرار نظام تأمین اجتماعی چندلایه، با رعایت حداقل سه لایه؛ شامل مساعدت‌های اجتماعی، بیمه‌های پایه و بیمه‌های مکمل اقدام کند (*Gorjipoor, 2015*).

با توجه به اهمیت این موضوع، تحقیقات متنوعی در ارتباط با نظام تأمین اجتماعی، ابعاد و عوامل آن ایجاد انجام شده است. اما بررسی تحقیقات مربوط به تأمین اجتماعی فراگیر نشان می‌دهد که نخست برخی از تحقیقات در این حوزه، همچون تحقیقات (*Ma & Oshio, 2020*)، (*More, 2022*)، (*Palacios & Robalino, 2020*)، (*Rutecka-Góra, 2021*)، (*Saunders, Lewis, & Thornhill, 2009*)، (*Shukla, Katt, Nweke, Yeng, & Weldehawaryat, 2022*)، (*Valtonen, Branders, & Divergence, 2021*)، (*Olena & Pavlo, 2021*)، (*Heidari, et. al, 2022*) و (*Ruan & He, 2022*)، عمدتاً کمی و همبستگی هستند و به بررسی برخی از متغیرها در نظام تأمین اجتماعی پرداخته‌اند. همچنین برخی از این پژوهش‌ها به موضوع طراحی نظام تأمین اجتماعی پرداخته‌اند. برخی دیگر از این تحقیقات اساساً به الگوی خاصی نپرداخته‌اند و در برخی از آنها الگوها و مدل‌های ارائه شده تک‌بعدی می‌باشند.

در سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی، سهم امور بیمه‌ای کاملاً برجسته است و بندهای مشخصی به این موضوع اشاره دارند:

بند"۱": استقرار نظام تأمین اجتماعی به صورت جامع، یکپارچه، شفاف، کارآمد و چندلایه.

بند"۲": ایجاد یک سازوکار تخصصی و فرابخشی به منظور حفظ انتظام و انسجام امور مربوطه.

لایه‌بندی و سطح‌بندی خدمات، ایجاد وحدت رویه، اعمال نظارت و راهبردی در تکوین و فعالیت سازمان‌ها و صندوق‌ها و نهادی‌های فعال در قلمروهای امدادی، حمایتی و بیمه‌ای و شکل‌دهی پایگاه اطلاعات با رعایت ملاحظات امنیتی مربوط به نیروهای مسلح و دستگاه‌های امنیتی.

بند"۳": پایبندی به حقوق و رعایت تعهدات بین‌النسلی و عدم تحمیل طرح‌های فاقد تضمین بار مالی بین‌النسلی، تأمین بار مالی پایدار، رعایت محاسبات بیمه‌ای، تعادل بین منابع و مصارف و حفظ و ارتقای ارزش ذخایر سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌گر اجتماعی به‌عنوان اموال متعلق به ذینفعان با تأکید بر امانت‌داری، امنیت سودآوری و شفافیت با ایجاد سازوکار لازم.

بند"۴": اصلاح قوانین، ساختارها و تشکیلات سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌گر اجتماعی در جهت تأمین عدالت و یکسان‌سازی قواعد و مقررات بیمه‌ای و جلوگیری از ایجاد انباشت بدهی‌های دولت و رعایت قواعد بیمه‌ای و تأمین بار مالی تضمین شده و بین‌النسلی (*Maliki, 2023*).

سیستم‌های بازنشستگی در ایران غالباً با صندوق‌های بازنشستگی شناخته می‌شوند که با مسائل و چالش‌های متعددی روبرو می‌باشند. برخی از این چالش‌ها در خصوص مباحث رفتاری و انسانی مرتبط با ارباب رجوع در این صندوق‌ها قابل تعریف می‌باشند. مسائلی همچون هرم سنی و امید به زندگی را می‌توان در این گروه قرار داد. دسته‌ای از این چالش‌ها نیز به مباحث زمینه‌ای اشاره دارند. مواردی همچون تغییرات شرایط اقتصادی، عدم ثبات قوانین و مقررات، حجم زیاد مشاغل غیر رسمی و ... باعث پیچیده شدن سیستم‌های بیمه‌های بازنشستگی در کشورهای در حال توسعه، همچون ایران شده است (*Rabiei, A., & Asgarian, 2018*).

شکل‌گیری نظام متمرکز، فراگیر و چند لایهٔ تأمین اجتماعی در شرایط امروزی کشور دارای ضرورت‌های نظری، عملی، تقنینی، سیاسی و ... است. در حوزه ضرورت نظری طی دو دهه گذشته مطالعات و بررسی‌های فراوانی در این زمینه صورت پذیرفته و نظام تصمیم‌سازی کشور در حوزه کارشناسان و صاحب‌نظران به آن پرداخته است. از منظر ضرورت سیاستی، حکم مربوط به شکل‌گیری بیمه اجتماعی همگانی دارای قدمت طولانی است و از قانون برنامه سوم توسعه مطرح بوده است و در قوانین برنامه‌های توسعه چهارم تا ششم و قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور تأکید شده است. از منظر تقنینی در اصول متعدد قانونی اساسی از جمله اصول (۳)، (۲۱)، (۲۸)، (۲۹) و (۴۳) قانون اساسی به پوشش فراگیر سطح پایه خدمات تأکید و تصریح شده است. همچنین در ماده (۱) و مواد (۲)، (۳)، (۴)، و (۵) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی (۱۳۸۳)، برخورداری پوشش‌های تأمین اجتماعی حق مردم و تکلیف که ترتیبات لایه‌بندی، سطح‌بندی و فراگیری پوشش‌ها را تبیین کرده است. از منظر ضرورت عملی، نیز می‌توان به شرایط حاد و خاص ناشی از تحریم‌ها و

حصر اقتصادی، افزایش تورم مزمن و سنواتی و تداوم شرایط رکودی ـ تورمی، نرخ بیکاری بالا و توأم شدن این مسائل و مشکلات با شیوع بیماریها باعث شده است حتی اقشار دارای اعتبار اجتماعی دچار عسر و حرج شوند (*Maliki, 2023*).

بررسی‌ها نشان می‌دهد که تحقیقاتی چه کمی و چه کیفی در خارج ازکشور نیز در حوزه نظام تأمین اجتماعی انجام شده است (*Rutecka-Góra, 2021*) در پژوهشی به مسیرهای مختلف اصلاحات حمایت اجتماعی، ما و اوشیو (۲۰۲۰)، در پژوهشی به تأثیر بیمه اجتماعی بر سلامت سالمندان و افراد مسن در روستاهای چین و (*Haskins, Weidinger, & Science, 2019*) در پژوهشی به طراحی نو برای تأمین اجتماعی پرداخت است. که یک مطالعه طولی است که تأثیر عوامل مختلف اجتماعی و اقتصادی بر نظام تأمین اجتماعی را بررسی کرده است، ولی چشم‌انداز روشنی از نظام تأمین اجتماعی فراگیر که سازگار و قابل انطباق با شرایط حال حاضر ایران باشد، ارائه نکرده‌اند.

جدول ۱: سابقه مطالعاتی تحقیق

Table 1: *Research Study History*

نویسنده	سال	عنوان/ هدف	روش	یافته‌ها
Author	*Year*	*Title/Objective*	*Method*	*Findings*
امیری، محمودی، راغفر و پروندی	۱۳۹۵	بررسی نظری ـ تطبیقی نظام‌های تأمین اجتماعی، موضوع مسیریابی توسعه نظام سه لایه تأمین اجتماعی ایران	روش تطبیقی	نظام تأمین اجتماعی در ایران نیازمند طراحی و اجرای دو دسته سیاست‌های برنامه‌ای سازگار با مختصات اقتصادی کشور و سیاست‌های حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی است تا موفقیت آن در رسیدن به اهداف مبارزه با فقر و ارتقای عدالت اجتماعی، در گذار به نظام «تأمین اجتماعی پویا» حاصل شود
نجارپور	۱۳۹۸	کاهش نابرابری اجتماعی، ارتقای رفاه و توسعه ملی، جلوگیری از نهادینه شدن فقر، پیری جمعیتی و اشکالات نظام بیمه و بازنشستگی سنتی از دلایل پیاده‌سازی نظام تأمین اجتماعی چندلایه	پدیدارشناسی	تحقیق سه هدف را دنبال می‌کرد: هدف اول و اصلی: شناسایی عوامل تأثیرگذار روی پیاده‌سازی نظام چندلایه تأمین اجتماعی، هدف دوم: اولویت‌بندی شاخص‌ها و زیرشاخص‌های شناسایی شده ، و هدف سوم: شناسایی استراتژی‌های پیشنهادی نظام بیمه و بازنشستگی در این تحقیق از روش‌های تحلیل محتوا، روش دیمتل و تحلیل

نویسنده	سال	عنوان/ هدف	روش	یافته‌ها
Author	*Year*	*Title/Objective*	*Method*	*Findings*
				شبکه ان ای پی استفاده شده است
Katia Bandar, et. al	۲۰۲۱	مسیرهای مختلف اصلاحات حمایت اجتماعی: تحلیلی از تغییرات نهادی بلندمدت در کنیا	روش تطبیقی	تفاسیر مفهوم حمایت اجتماعی و پیچیدگی "بیمه" فرآیندهای مربوط به نقل و انتقالات نقدی را تسهیل می‌کند در حالی که موانعی برای بیمه سلامت اجتماعی ایجاد می‌کند
Ma & Oshio	۲۰۲۰	تأثیر بیمه اجتماعی بر سلامت سالمندان و افراد مسن در روستاهای چین: یک مطالعه طولی با استفاده از یک نظرسنجی در سراسر کشور	روش پیمایشی	در پژوهش مذکور نتایج شواهد نشان از تأثیر مثبت بیمه اجتماعی بر سلامت در میان افراد میانسال و مسن در روستاهای چین ارائه می‌کند. بنابراین، برنامه‌های بیمه اجتماعی باید اصلاح شوند تا تأثیر مثبت آن‌ها بر سلامت افزایش یابد
Haskins	۲۰۱۹	نظام تأمین اجتماعی در چین	روش کیفی	در این مقاله به طرحی نو برای تأمین اجتماعی به دلیل افزایش نقدها و انتقادها در مورد تأمین اجتماعی اشاره شده است، از اصلی‌ترین دلایل طرح این انتقادها، به موارد زیر عنوان شده است: جهانی‌شدن اقتصادهای ملی، تسلط تفکر مبتنی براقتصاد بازار، و بی‌اعتمادی به توانایی دولت‌ها در خصوص برنامه‌ریزی برای آینده
Voji	۲۰۱۹	بررسی نظری ـ تطبیقی نظام‌های تأمین اجتماعی، موضوع مسیریابی توسعه نظام سه لایه تأمین اجتماعی چین	روش تطبیقی	در این مقاله در مورد دو موضوع نظام تأمین اجتماعی چین بحث می‌شود: نخست، تحول تاریخی نظام تأمین اجتماعی چین، و دیگر، تحول نظام تأمین اجتماعی کشورهای مختلف. در بخش ابتدایی، روند تاریخی تکوین و تحقق تأمین اجتماعی و استانداردهای مربوطه در کشورهای توسعه‌یافته و نیز اصلاحات در پیش گرفته شده، تبیین می‌گردد

در خصوص نقد پژوهش‌های صورت گرفته آنچه که به وضوح می‌توان گفت این است که این تحقیقات صورت گرفته هر کدام نقاط قوت و ضعف‌هایی دارند که دلایل زیادی در این خصوص وجود داشته و دارد، مثلاً جانمایی درستی از آحاد جامعه بطور مشخص ارائه نشده است. در این میان موازی کاری‌های دستگاه‌های بیمه‌ای، و نهادهای حمایتی خیلی زیاد است و هر دستگاه و نهادی به سلیقه خود در خصوص بیمه شده، مستمری‌بگیر و ذینفعان خود تصمیم‌گیری می‌کند، مثلاً صندوق بیمه‌ای بانک‌ها کلیه هزینه درمان مشارکین خود را پرداخت می‌نماید در حالی که مشارکین بیمه سلامت حتی با پرداخت فرانشیز از حداقل‌ها برخوردار می‌باشند. و این نابرابری در میان صندوق‌های بیمه‌ای زیاد است و یا اینکه هنوز ما تعریف درستی از فقر، فاصله دهک‌ها و درآمد ـ هزینه خانوار نداریم. در ادامه به شکاف نظری و چالش‌های موجود در حوزه سابقه مطالعاتی (داخلی و خارجی) تحقیق می‌پردازیم:

- در اکثر پژوهش‌ها محققین موضوع را از یک یا چند جنبه مورد تحلیل قرار داده‌اند، مثلاً؛ یا در حوزه کارگری و کارفرمایی، بحث سالمندی، بحث افزایش امید به زندگی، حوزه‌های حمایتی، زنان بی‌سرپرست، حاشیه‌نشینی، فقر و سایر موارد، تحقیقی که تمامی مسائل را به صورت یکجا ارائه و مشخص نماید به‌طور کامل انجام نشده است.
- پژوهش‌های انجام شده اکثراً فاقد تعریف درستی از داده‌ها و مباحث آماری مشترکین هستند و اطلاعاتی را که در خصوص تصمیم‌گیری بکار برده‌اند ناقص می‌باشند.
- عدم ارائه الگویی علمی و کابردی در خصوص جانمایی درستی از آحاد کشور در سطح‌بندی‌ها و میزان مشارکت‌ها و ...
- فقدان معرفی نظام رفاه و تأمین اجتماعی مبتنی بر اصول" فراگیری"، "جامعیت" و"کفایت" خدمات و فاقد همپوشانی‌ها و تداخل امور و ساختارها و فعالیت‌های مضاعف و موازی.

با توجه به کم کاستی‌هایی که در حوزه نظری و فقدان الگوی عملی در زمینه نظام تأمین اجتماعی فراگیر وجود دارد در مقاله حاضر به طراحی این الگو پرداخته شده است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف توسعه‌ای ـ کاربردی و از لحاظ ماهیت داده‌ها روش پژوهش، کیفی بوده که جهت طراحی و تدوین مدل نظام تأمین اجتماعی فراگیر از روش تحقیق نظریه داده‌بنیاد سیستماتیک استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در تحقیق حاضر مصاحبه نیمه‌ساختار یافته بوده است. این تحلیل براساس روش داده بنیاد اشتراوس و کوربین

(۱۹۹۸)، انجام شد و تدوین مدل نظام تأمین اجتماعی فراگیر در طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی صورت پذیرفت. در این شیوه، ابتدا کدهای مناسب به بخش‌های مختلف داده‌ها تخصیص‌یافته و این کدها را در قالب مقوله‌ها دسته‌بندی کردیم. این فرایند، کدگذاری باز خوانده می‌شود. سپس با اندیشیدن در مورد ابعاد متفاوت این مقوله‌ها و یافتن پیوندهای میان آنها به کدگذاری محوری اقدام شد. لازم بذکر است که در جریان این کدگذاری‌ها، با استفاده از نمونه‌گیری نظری و با توجه به مفاهیم پدیدار شده از درون داده‌ها، به گردآوری داده‌ها در مورد مدل نظام تأمین اجتماعی فراگیر و توسعه آن پرداخته شد تا تصویری غنی‌تر از عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای حاصله، فراهم شود. در کدگذاری باز، مصاحبه‌های انجام‌شده با صاحب‌نظران حوزه تامین اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت و بر اساس برداشت‌های محقّق هر خط در قالب یک مفهوم مرتبط کدگذاری شد و سپس در مرحله ی بعد مفاهیمی که دارای ایده مشترک بودند در سطحی با انتزاع بالاتر دسته‌بندی شدند و مقولات اولیه را تشکیل دادند و در نهایت بر اساس اشتراکاتی که میان مقولات اولیه وجود داشت، مقوله‌های اصلی یا تم‌ها شکل گرفتند و در الگوی پارادایم داده‌بنیاد صورت‌بندی شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته استفاده شده است. مشارکت‌کنندگان تحقیق جهت مصاحبه عمیق از حوزه رفاه اجتماعی انتخاب شدند. در این پژوهش، محقق داده‌های مورد نیاز خود را با انجام مصاحبه عمیق و نیمه ساختار یافته با ۳۰ نفر از مدیران شاغل در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی، نمایندگان اعضای کمیسیون اجتماعی فعلی مجلس و صاحب‌نظران دانشگاه جمع‌آوری نموده است. تمامی افراد حاضر در نمونه از حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد به بالا برخوردار هستند. معیار انتخاب اساتید دانشگاه را تجربه فعالیت در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و تحصیلات و پژوهش‌های مرتبط با این حوزه پژوهشی می‌باشد. در بخش مدیران هم شرایط ورود سابقه سمت‌های مدیریت در سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌ای، سیاست‌گذار و یا تصمیم‌گیرنده در حوزه تأمین اجتماعی و تحصیلات مرتبط با حوزه علوم اجتماعی در نظر گرفته شده است. ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان در تحقیق در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲: ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان در تحقیق

Table 2: *Characteristics of Research Participants*

ردیف	رشته تحصیلی مصاحبه‌شونده	مرتبه علمی	محل خدمت	تعداد	مدت مصاحبه (دقیقه)
Row	*Interviewee's Academic Field*	*Academic Rank*	*Place of Employment*	*Number*	*Interview Duration /Minutes*
۱	تعاون و رفاه اجتماعی	استادیار	دانشگاه	۸	۴۵
۲	علوم اجتماعی گرایش جمعیت‌شناسی	استادیار	دانشگاه	۹	۳۰
۳	علوم اجتماعی گرایش پژوهشگری	دانشیار	دانشگاه	۷	۶۰
۴	مدیران ارشد	کارشناسی ارشد	سازمان تأمین اجتماعی	۶	۴۵

در تحقیق حاضر روش نمونه‌گیری به صورت نظری و با استفاده از روش گلوله برفی[1] انجام شد. پژوهشگر با انجام مصاحبه با ۳۰ نفر از خبرگان به اشباع نظری رسید. در مصاحبه‌ها به جمع‌آوری نظرات در مورد شاخص‌های مناسب نظام تأمین اجتماعی فراگیر پرداخته شد و عوامل اصلی و فرعی مورد نظر بررسی و نهایی شد. شایان ذکر است که مدت زمان انجام مصاحبه بین ۳۵ تا ۹۰ دقیقه بود و فرایند مصاحبه در مرداد ماه، شهریور ماه و نیمه اول مهرماه ۱۴۰۱ اجرا شد. سؤالات مصاحبه در تحقیق حاضر شامل شش سؤال زیر می‌باشد:

۱. ابعاد و مؤلفه‌های نظام تأمین اجتماعی فراگیر کدامند؟

۲. چه شرایط و بستری باید وجود داشته باشد که نظام تأمین اجتماعی فراگیر حاکم شود؟ چه شرایط و زمینه‌ای برای وقوع نظام تأمین اجتماعی فراگیر ضروریست؟

۳. چه عواملی وجود دارند که خارج از کنترل مدیران و متولیان امر هست، ولی نظام تأمین اجتماعی فراگیر را ضعیف یا تقویت می‌کند (مداخله‌گر)؟ (مثل عوامل سیاسی ـ قانونی، عواملی اجتماعی و فرهنگی، عوامل تکنولوژیکی، رسانه‌ها، عوامل اقتصادی).

۴. نظام تأمین اجتماعی فراگیر چه عواقب و پیامدهایی برای فرد دارد. در ضمن نظام تأمین اجتماعی فراگیر چه پیامدهایی برای جامعه دارد؟

[1] snowball sampling

۵. برای اینکه نظام تأمین اجتماعی فراگیر اتفاق بیفتد چه راهبردها و استراتژی‌هایی را پیشنهاد می‌کنید.

در این پژوهش برای محاسبه پایایی بازآزمون (کدگذاری مجدد) از بین مصاحبه‌های انجام شده، تعداد سه مصاحبه انتخاب شد و هر کدام از آنها دو بار در یک فاصله زمانی ده روزه کدگذاری شده‌اند. نتایج حاصل از کدگذاری‌ها در جدول زیر ارائه شده است. در این جدول تعداد توافقات به صورت کدهای دوتایی است. به‌عنوان نمونه تعداد توافقات در مصاحبه *J*، ۳۷ جفت کد است.

جدول ۳: محاسبه تعداد توافقات کدگذاری

Table 3: *Calculation of the Number of Coding Agreements*

ردیف	مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد مورد توافق	تعداد عدم توافق	پایایی بازآزمون (درصد)	شاخص کاپا	معنی‌داری
Row	*Interview*	*Total Number of Codes*	*Number of Agreements*	*Number of Disagreements*	*Test-Retest Reliability/ Percentage*	*Kappa Index*	*Sig.*
۱	*J*	۳۵	۳۰	۵	۸۵	۰/۸۸	۰/۰۰۱
۲	*H*	۳۵	۲۶	۹	۷۴		
۳	*K*	۳۵	۲۳	۱۲	۶۵		
مجموع	***	۱۰۵	۷۹	۲۶	۷۵		

یافته‌های جدول نشان می‌دهد که مجموع کدها در دو فاصله زمانی ده روز برابر ۱۰۵ و تعداد کل موارد توافق گرفته درمجموع سه مصاحبه ۷۹ و مجموع تعداد عدم توافق نیز ۲۶ می‌باشد؛ بنابراین یافته‌های مربوط به پایایی بازآزمون نشان می‌دهد نتیجه بر اساس این فرمول برابر با ۷۵ درصد است و بنابر نظرکاواله (*Moghimi, 2015*). از آنجا که پایایی بالاتر از ۶۰ درصد قابل قبول است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که کدگذاری‌های انجام گرفته از پایایی منابع برخوردار است. مقدار شاخص کاپای محاسبه شده در جدول ۳ برابر ۰/۸۸ است که در سطح توافق عالی قرار گرفته است.پس از انجام مصاحبه، با بهره‌گیری از روش گلیزر و اشتراوس (۱۹۶۷) و توصیه‌های مایلز و هابرمن (۱۹۹۴)، برای کدگذاری داده‌های کیفی، تمام فرایندهای توصیف شده توسط مشارکت‌کنندگان در مصاحبه شناسایی و طبقه‌بندی شدند

(*Strauss & Corbin, 1998*). در مرحله بعد، با مرتب کردن گروه‌بندی اولیه، بر حسب مقوله‌ها و زیرمقوله‌های عینی، مضامین شناسایی شدند.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، با استفاده از روش داده بنیاد تعداد ۸۴ مفهوم استخراج گردید. در جدول ۴ نمونه استخراج مفاهیم از متن مصاحبه‌ها اشاره شده است.

جدول ۴: نمونه استخراج مفاهیم از متن مصاحبه‌ها

Table 4: *Example of Extracting Concepts from Interview Texts*

ردیف	شناسه مصاحبه	متن مصاحبه	طیف مفهومی
Row	*Interview ID*	*Interview Transcript*	*Conceptual Spectrum*
۱	*S1*	در حوزه تحت پوشش قرار دادن آحاد جامعه توجه به میزان جمعیت مورد پوشش حائز اهمیت است و همچنین مؤلفه‌های اقتصادی آن بایستی در نظر گرفته شود. توجه به مزایای معین خیلی مهم است. مزایای معین یعنی یه سری کمک‌ها و خدمات مشخص که به افراد خاص داده می‌شود تا زندگی راحت‌تری داشته باشند. این مزایا معمولاً به صورت قانونی و طبق شرایط خاصی تعیین می‌شوند	- کارکنان را به یادگیری بیشتر همراه با ایجاد انگیزه‌هدایت کند - ارزشیابی بر اساس میزان تلاش و کوشش، ارائه راه حل‌های خلاقانه و نوآورانه صورت گیرد - بحران منابع مالی و تشدید وابستگی صندوق‌های بازنشستگی - حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی - تأمین نیاز مستمری‌بگیران - حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی

در مرحله کدگذاری محوری، در ابتدا مقوله اصلی پژوهش که الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر بود، تعیین شده و در نهایت سایر مقوله‌ها در قالب شرایط علی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای (محیطی) و شرایط مداخله‌گر و پیامدها دسته‌بندی شدند.

جدول ۵: تم‌های مشترک استخراج شده از تحلیل‌ها

Table 5: *Common Themes Extracted From the Analyses*

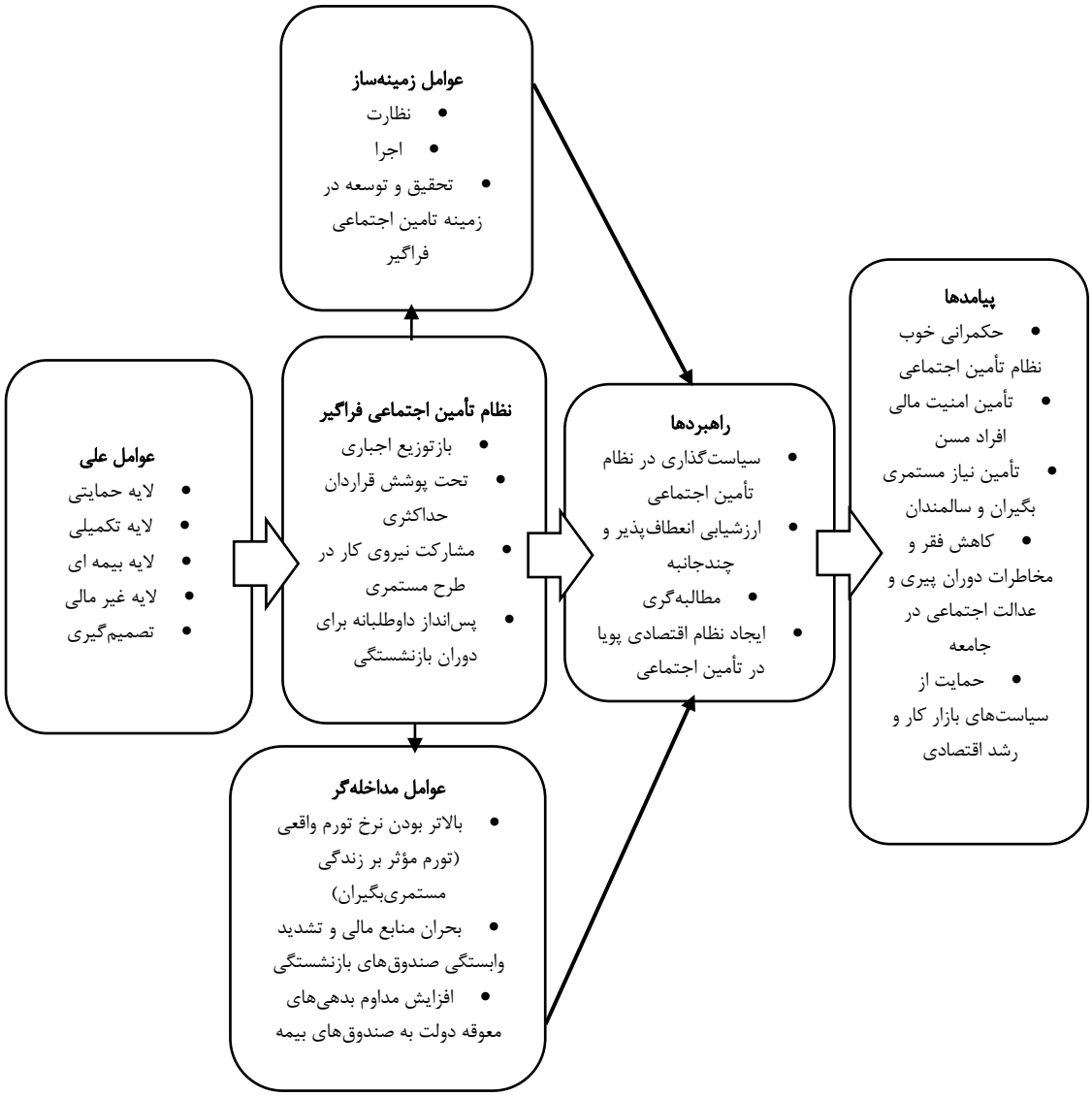
کد محوری	مقوله	مفاهیم	شناسه
Pivotal Code	*Category*	*Concepts*	*ID*
شرایط علی	مقوله ۱، لایه حمایتی	کاهش فقر	*14S1*
		عواید و منافع عمومی برای افراد با ویژگی خاص	*9S3*
		مستمری که شامل پرداخت مستمری‌هایی از جانب دولت بدون مشارکت افراد	*14S8*
		کمک‌های اجتماعی (شامل همه کمک‌های اجتماعی غیر بازنشستگی)	*24S5*
		برنامه‌های پایه‌ای بازنشستگی	*19S9*
		برنامه‌های درآمد ـ بازنشستگی هدفمند	*8S11*
	مقوله ۲، لایه بیمه‌ای	مشارکت نیروی کار در طرح مستمری خصوصی یا دولتی اجباری یا شبه اجباری	*24S13*
		متمرکز بر جایگزینی درآمد در دوران بازنشستگی	*16S14*
		دریافت حق بیمه از افراد (مشارکت کارگر و کارفرما)	*18S2*
		پرداخت مزایا در دوران بازنشستگی	*20S5*
		مزایای معین	*10S9*
		مشارکت معین	*17S15*
		نرخ جایگزینی مناسب (درآمد بازنشستگی نسبت به درآمد قبل از بازنشستگی)	*10S6*
		ضمانت مزایای اضافه	*4S14*
		مشارکت نیروی کار در طرح مستمری خصوصی یا دولتی اجباری یا شبه اجباری	*8S12*
	مقوله ۳، لایه تکمیلی	پس‌انداز داوطلبانه برای دوران بازنشستگی	*23S4*
		ایجاد بسترهایی برای پس‌انداز بیشتر افراد برای دوران بازنشستگی	*7S10*
		مساعدت‌های اجتماعی شامل خدمات حمایتی و توانمندسازی	*18S6*
		بیمه‌های اجتماعی پایه شامل مستمری‌های پایه و بیمه‌های درمانی پایه	*11S13*
		بیمه‌های مکمل بازنشستگی و درمان	*9S15*
		پس‌انداز بازنشستگی اختیاری	*5S7*
	مقوله ۴، لایه غیر مالی	دسترسی به حمایت غیر رسمی	*21S10*

شناسه	مفاهیم	مقوله	کد محوری
ID	*Concepts*	*Category*	*Pivotal Code*
12S9	حمایت خانواده که هدف آن مستقیماً بازنشستگی نبوده ولی حمایت‌هایی از بیمه‌شدگان خود دارد		
19S10	بهداشت بازنشستگان و بیمه‌شدگان		
23S14	مسکن بازنشستگان		
8S12	مشارکت مردم در سطح تصمیم‌گیری	مقوله ۵، تصمیم‌گیری	
9S19	بازآرایی در ساختار حقوقی و ارکان مدیریتی نهادهای متولی نظام تأمین اجتماعی از منظر تقویت نقش مردم، خیرین، انجمن‌ها و کانون‌های صنفی		
8S11	حضور مردم در قالب نهادهای ساختاریافته و به‌صورت مستمر و قاعده‌مند در فرایند تصمیم‌گیری		
10S9	توجه به اهداف سازمان براساس نوع خدمات تعریفی برطبق قوانین و مقررات		
14S1	تهیه سند آمایش مسائل اجتماعی مرتبط با بهزیستی توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی		
8S6	ایجاد پنجره واحد برای انجام امور اجرایی و پشتیبانی و همچنین امور حمایتی مرتبط با بهزیستی با مشارکت تمام تشکل‌های مردمی ذیربط		
14S12	تهیه ابزار سنجش عملکرد دولت و نهادهای مردمی		
19S2	برنامه‌های تأمین اجتماعی مبتنی بر مؤلفه‌های اقتصادی و جمعیت‌شناختی مؤثر بر آن	مقوله ۶، سیاست‌گذاری در نظام تأمین اجتماعی	راهبرد
14S3	سیاست‌های حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی به منظور اثربخشی بهینه برنامه‌های تأمین اجتماعی		
15S9	طراحی سیاست‌های همراه کار شایسته و ادغام آن در نظام تأمین اجتماعی		
6S12	یکپارچگی فرآیندی میان طرح‌های تأمین اجتماعی که در سه حوزه درمان، فقر درآمدی و کار پراکنده شده‌اند		
17S13	ارتقای کارایی و عقلانی‌سازی هزینه‌های بخش درمان با اتخاذ معیارهای کنترل کیفی		
9S4	مصونیت قضایی و سیاسی کنشگران، سوتزن، فعال اجتماعی، آمر به معروف	مقوله ۷، مطالبه‌گری	
14S6	زیرساخت‌های اقتصادی، فناوری و تکنولوژی، اداری و		

شناسه	مفاهیم	مقوله	کد محوری
ID	*Concepts*	*Category*	*Pivotal Code*
	پشتیبانی		
8S3	تأمین تجهیزات مورد نیاز		
15S4	حمایت از نهادهای مطالبه‌گر و تشویق نهادهایی که تخلفات یا جرائم عملکردی و مالی مرتبط با ارائه خدمات اجتماعی حوزه بهزیستی را در کشور شناسایی، افشا و در مراجع ذی‌صلاح پیگیری می‌کنند		
14S8	تضمین ثبات مالی برنامه‌های تأمین اجتماعی	مقوله ۸، ایجاد نظام اقتصادی پویا در تأمین اجتماعی	
19S5	بکارگیری مدیریت ریسک توسط سازمان‌ها و نهادهای متولی تأمین اجتماعی		
14S9	اجرای برنامه‌های آموزشی به افراد و خانواده‌ها جهت ارتقای توانمندی آنها		
25S3	همگانی کردن حفاظت‌های بخش سلامت و درمان در راستای توسعه سرمایه انسانی		
12S1	حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر، شامل کارگران مناطق روستایی و کارگران		
16S4	ارزشیابی باید در جهت ایجاد انگیزه باشد	مقوله ۹، ارزشیابی انعطاف‌پذیر و چندجانبه	
9S5	ارزشیابی باید متناسب با کارکنان، محتواهای آموزشی، شرایط محیط پیرامون انجام شود		
10S8	کارکنان را به یادگیری بیشتر همراه با ایجاد انگیزه هدایت کند		
18S9	در طول فرایند آموزش به روش‌های متفاوت انجام گیرد		
7S4	ارزشیابی بر اساس میزان تلاش و کوشش، ارائه راه حل-های خلاقانه و نوآورانه صورت گیرد		
9S15	نظارت مردم بر عملکرد دستگاه‌های مسئول در این حوزه و سنجش میزان موفقیت آنان	مقوله ۱۰، نظارت	بستر پدید
2S6	نیازمند تقویت زیرساخت‌های اطلاعاتی		
5S12	توسعه دولت الکترونیک و ایجاد سامانه‌های برخط مبتنی بر اصول شفافیت در سه سطح اطلاعاتی، مالی و عملکردی		
11S8	ایجاد سازوکار نظارت عمومی بر عملکرد دستگاه‌ها و نهادها		

شناسه	مفاهیم	مقوله	کد محوری
ID	*Concepts*	*Category*	*Pivotal Code*
8S6	استفاده از منابع و ظرفیت‌های درون و برون سازمانی		
10S14	نظارت کمی و کیفی و ارزیابی جهت سنجش تحقق اهداف		
8S2	سیستم ارزشیابی مناسب		
14S1	استقرار سامانه شفافیت و ثبت تمامی تصمیمات و اقدامات مرتبط با امور اجتماعی مرتبط با بهزیستی		
9S3	شفافیت در اجرا	مقوله ۱۱، اجرا	
13S8	منابع مورد نیاز برای استقرار و تحقق نظام تأمین اجتماعی در کشور		
6S9	نظام رتبه‌بندی تشکل‌های مردمی براساس اصل شایستگی		
23S14	تبیین شاخص‌ها و استانداردهای تخصصی برای اجرای سیاست‌های تأمین اجتماعی و ارزیابی تشکل‌های مردمی		
9S2	واگذاری بخشی از عملیات و فرایند حمایت‌های اجتماعی به نهادهای مردمی براساس نظام رتبه‌بندی و از طریق سامانه شفافیت		
16S7	انجام تحقیقات گسترده در جهت کاربردی نمودن مطالعات تأمین اجتماعی فراگیر	مقوله ۱۲، تحقیق و توسعه در زمینه تأمین اجتماعی فراگیر	
3S14	ترکیب روش‌ها و رویکردهای گوناگون اما مکمل		
14S6	استفاده از نیروهای متخصص در جهت ارتقای تأمین اجتماعی فراگیر		
13S14	شناسایی محیط، نیازسنجی و تولید اطلاعات		
5S10	حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی		پیامدها
15S8	تأمین امنیت مالی افراد مسن		
9S2	تأمین نیاز مستمری‌بگیران		
14S6	کاهش فقر در جامعه		
9S2	حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی		
10S8	بالاتر بودن نرخ تورم واقعی (تورم مؤثر بر زندگی مستمری‌بگیران)		عوامل مداخله‌گر
6S8	بحران منابع مالی و تشدید وابستگی صندوق‌های بازنشستگی		
15S2	افزایش مداوم بدهی‌های معوقه دولت به صندوق‌های بیمه		

طبقات کدگذاری باز با انجام کدگذاری محوری به یکدیگر پیوند داده شدند و برای شکل دادن تئوری، در طی کدگذاری انتخابی پالایش شدند.

شکل ۱: الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر

Figure 1: *Model of a Comprehensive Social Security System*

شرایط علی: شرایط علی باعث ایجاد و توسعه پدیده یا مقوله محوری می‌شوند. از میان مقوله‌های موجود، لایه تکمیلی، لایه غیر مالی، تصمیم‌گیری، لایه بیمه‌ای و لایه حمایتی به‌عنوان عللی تلقی می‌شوند که نقش فعال در تدوین الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر داشته و تا این عوامل مهیا نشوند نظام تأمین اجتماعی فراگیر محقق نمی‌شود.

مقوله محوری: بر اساس الگوی طراحی‌شده، "نظام تأمین اجتماعی فراگیر" به‌عنوان مبنا و ستون اصلی تحقق تدوین الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر قلمداد شده‌اند.

بستر پدیده: به شرایط خاصی که برکنش‌ها و تعاملات تأثیر می‌گذارند، بستر گفته می‌شود. این شرایط را مجموعه‌ای از مفاهیم، مقوله‌ها یا متغیرهای زمینه‌ای تشکیل می‌دهند و در الگوی معرفی شده عبارت از: نظارت، اجرا و تحقیق و توسعه در زمینه تأمین اجتماعی فراگیر.

شرایط مداخله‌ای: شرایط مداخله‌گر عواملی هستند که در اجرای الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر تأثیرگذار هستند. عواملی که در تحقیق حاضر در الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر نقش عوامل مداخله‌گر را ایفا می‌کنند عبارت‌اند از: بالاتر بودن نرخ تورم واقعی (تورم مؤثر بر زندگی مستمری‌بگیران)، بحران منابع مالی و تشدید وابستگی صندوق‌های بازنشستگی و افزایش مداوم بدهی‌های معوقه دولت به صندوق‌های بیمه‌ای.

راهبردها: کنش‌ها و تعاملاتی که بیانگر رفتارها، فعالیت‌ها و تعاملات هدف‌داری هستند و در پاسخ به مقوله محوری و تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر، اتخاذ می‌شوند. به این مقوله‌ها، راهبرد نیز گفته می‌شود که در تحقیق حاضر عبارت‌اند از: سیاست‌گذاری در نظام تأمین اجتماعی، ارزشیابی انعطاف‌پذیر و چند جانبه، ایجاد نظام اقتصادی پویا در تأمین اجتماعی و مطالبه‌گری.

پیامدها: برخی از مقوله‌ها بیانگر نتایج و پیامدهایی هستند که در اثر اتخاذ راهبردها به وجود می‌آیند. در پژوهش حاضر تحقق حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی، تأمین امنیت مالی افراد مسن، تأمین نیاز مستمری‌بگیران، کاهش فقر در جامعه و حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی نتیجه کنش‌ها و تعاملات ایجاد شده و تأثیر پذیر از شرایط علی، مقوله محوری و بستر پدیده می‌باشد.

نتیجه‌گیری

مسأله اصلی تحقیق حاضر این است که الگوی نظام تأمین اجتماعی فراگیر دارای چه ویژگی‌هایی است؟ در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق «نظام تأمین اجتماعی فراگیر» به‌عنوان

مقوله محوری بر مبنای شرایط علی «لایه تکمیلی، لایه غیر مالی، تصمیم‌گیری، لایه بیمه‌ای و لایه حمایتی» و از طریق راهبردهای سیاست‌گذاری در نظام تأمین اجتماعی، ارزشیابی انعطاف‌پذیر و چندجانبه، ایجاد نظام اقتصادی پویا در تأمین اجتماعی و مطالبه‌گری و با در نظر گرفتن نظارت، اجرا و تحقیق و توسعه در زمینه تأمین اجتماعی فراگیر به‌عنوان زمینه الگو محقق می‌شود و منجر به تحقق حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی، تأمین امنیت مالی افراد مسن، تأمین نیاز مستمری‌بگیران، و سالمندان، کاهش فقر و عدالت در جامعه و حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی می‌گردد. یافته‌های تحقیق با نتایج پژوهش‌های حسینی (۱۳۹۹)، کوهی (۱۳۹۹)، منوچهری‌راد (۱۳۹۹)، میربیگی (۱۳۹۸)، کاتیا باندر و همکاران (۲۰۲۱)، والتونن و براندرس (۲۰۲۱)، اولنا و پاولو (۲۰۲۱)، هاسکینز (۲۰۱۹)، ووجی (۲۰۱۹)، فینگ و گلینیسکایا (۲۰۱۹) و لان و والینیوس (۲۰۱۶) همخوانی دارد.

بر اساس الگوی طراحی‌شده، «نظام تأمین اجتماعی فراگیر» به‌عنوان مبنا و ستون اصلی تحقق تدوین مدل نظام تأمین اجتماعی فراگیر قلمداد شده‌اند. به شرایط خاصی که برکنش‌ها و تعاملات تأثیر می گذارند، بستر گفته می‌شود. این شرایط را مجموعه‌ای از مفاهیم، مقوله‌ها یا متغیرهای زمینه‌ای تشکیل می‌دهند و در الگوی معرفی شده عبارت از: نظارت، اجرا و تحقیق و توسعه در زمینه تأمین اجتماعی فراگیر. شرایط مداخله‌گر عواملی هستند که در اجرای مدل نظام تأمین اجتماعی فراگیر تأثیرگذار است. عواملی که در تحقیق حاضر در مدل نظام تأمین اجتماعی فراگیر نقش عوامل مداخله‌گر را ایفا می‌کنند عبارتند از: بالاتر بودن نرخ تورم واقعی (تورم مؤثر بر زندگی مستمری‌بگیران)، بحران منابع مالی و تشدید وابستگی صندوق‌های بازنشستگی و افزایش مداوم بدهی‌های معوقه دولت به صندوق‌های بیمه. کنش‌ها و تعاملاتی که بیانگر رفتارها، فعالیت‌ها و تعاملات هدف‌داری هستند و در پاسخ به مقوله محوری و تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر، اتخاذ می‌شوند. به این مقوله‌ها، راهبرد نیز گفته می‌شود. که در تحقیق حاضر عبارتند از: سیاست‌گذاری در نظام تأمین اجتماعی، ارزشیابی انعطاف‌پذیر و چندجانبه، ایجاد نظام اقتصادی پویا در تأمین اجتماعی و مطالبه‌گری. برخی از مقوله‌ها بیانگر نتایج و پیامدهایی هستند که در اثر اتخاذ راهبردها به وجود می‌آیند. در پژوهش حاضر تحقق حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی، تأمین امنیت مالی افراد مسن، تأمین نیاز مستمری‌بگیران، کاهش فقر در جامعه و حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی نتیجه کنش‌ها و تعاملات ایجاد شده و تأثیر پذیر از شرایط علی، مقوله محوری و بستر پدیده می‌باشد. بر این اساس «نظام تأمین اجتماعی فراگیر» به‌عنوان مقوله محوری بر مبنای شرایط علی "لایه تکمیلی، لایه غیر مالی، تصمیم‌گیری، لایه بیمه‌ای و لایه حمایتی" و

از طریق راهبردهای سیاست‌گذاری در نظام تمین اجتماعی، ارزشیابی انعطاف‌پذیر و چندجانبه، ایجاد نظام اقتصادی پویا در تأمین اجتماعی و مطالبه‌گری و با در نظر گرفتن نظارت، اجرا و تحقیق و توسعه در زمینه تأمین اجتماعی فراگیر به‌عنوان زمینه الگو محقق می‌شود و منجر به تحقق حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی، تأمین امنیت مالی افراد مسن، تأمین نیاز مستمری‌بگیران، کاهش فقر در جامعه و حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی می‌گردد. یافته‌های تحقیق با نتایج حسینی (۱۳۹۹)، کوهی (۱۳۹۹)، منوچهری‌راد (۱۳۹۹)، میربیگی (۱۳۹۸) و ووجی (۲۰۱۹) همخوانی دارد. میربیگی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی نقض اصول بیمه‌ای سازمان تأمین اجتماعی از منظر کنشگران پرداخت. مهم‌ترین علل این امر از منظر کنشگران به این موارد بر می‌گردد: «آگاهی اندک و اشتباه سیاست‌مداران راجع به بیمه‌های اجتماعی»، «شکل نگرفتن زمینه قانونی ـ سیاسی گفتگوی دموکراتیک (اتحادیه‌ای شدن ضعیف) و نقش نهادهای سیاسی در جامعه و شکل نگرفتن بوروکراسی ایده‌آل» و «کوته‌نگری و بخشی‌نگری سیاست‌مداران». ووجی (۲۰۱۹) در پژوهشی به نظام تأمین اجتماعی در چین پرداخت. در این مقاله در مورد دو موضوع نظام تأمین اجتماعی چین بحث می‌شود: نخست، تحول تاریخی نظام تأمین اجتماعی چین، و دیگر، تحول نظام تأمین اجتماعی کشورهای مختلف. در بخش ابتدایی، روند تاریخی تکوین و تحقق تأمین اجتماعی و استانداردهای مربوطه در کشورهای توسعه یافته و نیز اصلاحات در پیش گرفته شده، تبیین می‌گردد. آنگاه، نظام تأمین اجتماعی چین، در گذشته و حال، مورد توجه قرار می‌گیرد؛ مراحل مختلف نظام تأمین اجتماعی چین، بررسی می‌شود. سپس، ویژگی‌ها و کارکردهای تأمین اجتماعی در چین بحث می‌شود، از جمله اینکه: نظام تأمین اجتماعی یکی از ابعاد اساسی نظام اقتصاد بازار سوسیالیستی چین است؛ ایجاد و تکمیل نظامی چند سطحی، یکی از تدابیر اساسی یاری‌کننده است که بنگاه‌های تحت مالکیت دولت را تقویت می‌کند.

بر اساس یافته‌های تحقیق پیشایندهای نظام تأمین اجتماعی فراگیر شامل لایه تکمیلی، لایه بیمه‌ای، لایه حمایتی، لایه غیر مالی و تصمیم‌گیری می باشد. در تبیین یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که ضرورت ورود به برخی مسائل یا اشعار موضوعات به صورت پراکنده و به‌طور مثال امکان اینکه به روشنی حمایت‌ها و مساعدت‌های اجتماعی که تأمین مورد اول از وظایف و تکالیف دولت‌ها بدون مشارکت مالی مردم است را از بیمه‌های اجتماعی که اساساً متکی به مشارکت مردم و اشتغال است، منفک کرد. با این وصف به نظر می‌رسد که وضعیت کنونی تأمین اجتماعی در کشور بیش از همه نشانگر عدم اجرای دقیق اصول قانون اساسی و ضعف

ساختارهای سازمانی در تشخیص، برنامه‌ریزی و حل مسئله است. به هر حال باید دانست که قانون اساسی در حد اقتضائات زمانی و مکانی، به مفاهیم اصلی اشاره کرده و برخی از ایراداتی که در حوزه ساختار نظام تأمین اجتماعی وجود دارد، اموری است که کلید حل آن در ید قانون‌گذار است. هر چند قوانین و هنجارهای حاکم بر نظام تأمین اجتماعی متعدد و مفصل بوده و سعی در پیشبرد اهداف تأمین اجتماعی داشته، اما این نظام همچنان نیازمند اصلاحات و بازنگری‌هایی است. فقدان دستگاهی که مسئولیت مستقیم بر رفاه عمومی مردم داشته باشد و فقدان شفافیت نظارت دولت بر بخش رفاهی مشهود است. چنین ساختاری نیازمند اصلاح است اما ایجاد منفعت‌های فردی (در سطح مقامات سازمانی و میانی) این اصلاح ساختار را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همچنین کاتیا باندر[1] و همکاران (۲۰۲۱)، در پژوهشی به مسیرهای مختلف اصلاحات حمایت اجتماعی: تحلیلی از تغییرات نهادی بلندمدت در کنیا پرداخت. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که تفاوت در اولویت‌ها در میان عوامل یا زمینه نهادی در هر حوزه توضیح داده می‌شوند. علاوه بر این، پاسخ‌های رفتاری به عدم قطعیت مهم هستند: عدم تقارن اطلاعاتی قوی‌تر در حوزه‌های اصلاح، انتقال نقدی و معافیت از هزینه، فضا را برای تصمیم‌گیری اختیاری باز می‌کند. تفاسیر مفهوم حمایت اجتماعی و پیچیدگی "بیمه" فرآیندهای مربوط به نقل و انتقالات نقدی را تسهیل می‌کند در حالی که موانعی برای بیمه سلامت اجتماعی ایجاد می‌کند. در نهایت، زمینه بین‌المللی و اقتصادی ـ اجتماعی نقاط کانونی را فراهم می‌کند که هماهنگی در مورد مداخلات هدفمند یا عمودی مانند نقل و انتقالات نقدی یا معافیت از هزینه‌ها را تسهیل می‌کند.

بر اساس یافته‌های تحقیق پیامدهای نظام تأمین اجتماعی فراگیر شامل حکمرانی خوب نظام تأمین اجتماعی، تأمین امنیت مالی افراد مسن، تأمین نیاز مستمری‌بگیران و سالمندان، کاهش فقر و مخاطرات دوران پیری و عدالت اجتماعی در جامعه و حمایت از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی می‌شود. از منظر ضرورت عملی، نیز می‌توان به شرایط حاد و خاص ناشی از تحریم‌ها و حصر اقتصادی، افزایش تورم مزمن و سنواتی و تداوم شرایط رکودی ـ تورمی، نرخ بیکاری بالا و توأم شدن این مسائل و مشکلات با شیوع بیماری‌ها باعث شده است حتی اقشار دارای اعتبار اجتماعی دچار عسر و حرج شوند. به‌طور کلی سیستم رفاه و تأمین اجتماعی در ایران به منظور توسعه عدالت اجتماعی و حمایت از همه افراد در برابر رویدادهای اجتماعی، اقتصادی، طبیعی و غیره طراحی شده و در قالب نهادهای حمایتی، امدادی و بیمه‌ای فعالیت می‌کند. بیمه‌های اجتماعی و سلامت که ذیل حوزه بیمه‌ای قرار دارند خدماتی

[1] Katia Bandar

مانند امور بازنشستگی، ازکارافتادگی و فوت، بیمه بیکاری، حوادث و سوانح، بیمه خدمات بهداشتی، درمانی و مراقبت‌های پزشکی، حمایت از مادران به خصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند، بیمه‌های خاص بیوگان، زنان سالخورده و خودسرپرست و غیره را ارائه می‌دهند. در حوزه بیمه‌ای، ملاک پوشش افراد و خانوارها وضع شغلی آنان است و منابع مالی آن نیز عمدتاً از طریق وصول حق بیمه تأمین می‌شود. این حوزه شامل دو سطح همگانی و تکمیلی است. در سطح بیمه‌های همگانی (پایه)، همه افراد جامعه به‌ویژه مزدبگیران، صاحبان حرف و مشاغل آزاد، خویش فرمایان و شاغلان غیر دائم، روستاییان، عشایر، زنان بیوه و سالخورده و خودسرپرست و کودکان باید تحت پوشش قرار گیرند. از یک نظام مستمری کارآمد انتظار می‌رود که بتواند عایدی کافی را در یک فضای پایدار تأمین و همچنین از سیاست‌های بازار کار و رشد اقتصادی کشور نیز حمایت کند. حال این سؤال مطرح است که آیا می‌توان به همه این اهداف به کمک تنها یک برنامه دست یافت؟ پاسخ روشن است، خیر. این مهم در واقع اصلی‌ترین دلیلی است که حرکت به سمت نظام‌های تأمین اجتماعی چندلایه و فراگیر در کشورهای مختلف را موجب شده است. نظام‌های چند لایه امکان متنوع‌سازی کل برنامه تأمین اجتماعی را از طرقی همچون نحوه تعهد به پرداخت مزایا، رویکرد، خصوصی و عمومی، داوطلبانه یا اجباری بودن برنامه، انواع تأمین مالی و غیره را مهیا می‌کنند. بنابراین، چنین نظامی امکان دستیابی به اهداف متعدد نظام درآمدی بازنشستگی را برای کشورها فراهم می‌آورد. حسینعلی نجارپور (۱۳۹۸)، در پژوهشی به ارائه الگوی ترکیبی برای شناسایی چالش‌های مؤثر بر پیاده‌سازی نظام تأمین اجتماعی چند لایه پرداخت. هدف این تحقیق شناسایی و رتبه‌بندی چالش‌های مؤثر بر پیاده‌سازی نظام تأمین اجتماعی می‌باشد و نتایج رتبه‌بندی بیانگر آن است که مهم‌ترین و اثرگذارترین شاخص، «شاخص نظام بازنشستگی» و متغیر «از بین رفتن تعادل منابع و مصارف صندوق‌های بازنشستگی» به‌عنوان مهم‌ترین زیر شاخص است؛ همچنین هندی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی مطالعه تطبیقی بیمه در ایران و پنجاه کشور جهان پرداخت. این تحقیق در خصوص توصیف قوانین پوشش مزایای بیمه‌های اجتماعی از جمله از کار افتادگی، نحوه تأمین مالی آن، نحوه احراز شرایط و میزان مزایای بیمه از کار افتادگی در کشورهای جهان انجام شده است. در نهایت یافته‌های آن در تطبیق با کشور ایران صورت گرفته است. همچنین ووجی[1] (۲۰۱۹)، در پژوهشی به نظام تأمین اجتماعی در چین پرداخت. ویژگی‌ها و کارکردهای تأمین اجتماعی در چین بحث می‌شود، از جمله این که: نظام تأمین اجتماعی یکی از ابعاد اساسی نظام اقتصاد بازار

[1] Voji

سوسیالیستی چین است؛ ایجاد و تکمیل نظامی چند سطحی، یکی از تدابیر اساسی یاری‌کننده است که بنگاه‌های تحت مالکیت دولت را تقویت می‌کند. همچنین فینگ و گلینیسکایا[1] (۲۰۱۹)، در پژوهشی به ارتقای بیمه اجتماعی عمومی برای مراقبت طولانی مدت برای مقابله با چالش جهانی پیری پرداخته‌اند. در نتیجه، در سال ۲۰۱۶ چین بیمه را در ۱۵ شهر در سراسر کشور راه‌اندازی کرد همه آن‌ها توسط برنامه‌های بیمه سلامت اجتماعی موجود، با اختصاص درصد معینی یا مبلغ ثابت به ازای هر نفر از وجوه مخاطرات موجود برای خدمات تأمین می‌شوند. این اقدامات نشان‌دهنده حرکت بالقوه چین به سمت بیمه اجتماعی عمومی به‌عنوان راهبرد اصلی تأمین مالی، به دنبال همان استراتژی اتخاذ شده برای تأمین مالی مراقبت‌های بهداشتی است. پیشنهاد می‌شود اجرای این تحقیق با دامنه گسترده‌تر با کشورهای دارای خدمات تأمین اجتماعی فراگیر انجام گیرد و زمینه برای ساخت الگوی بومی در سازمان تأمین اجتماعی از طریق مطالعات آمادگی سازمانی و دانشی فراهم گردد. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این اشاره کرد. در این پژوهش نظام تأمین اجتماعی فراگیر در سطح سازمانی مورد بررسی قرار گرفت پیشنهاد می‌شود که تأمین اجتماعی فراگیر در سطح فردی نیز مورد بررسی قرار گیرد. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود که مدیریت ریسک توسط سازمان‌ها و نهادهای متولی تأمین اجتماعی به کار گرفته شود؛

۲. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های توانبخشی و آموزش‌های عملی جهت بازگشت مجدد به کار برای اقشار گوناگون از جمله آسیب‌دیدگان از کار و معلولین به منظور ارتقای فعال‌سازی شغلی، جلوگیری از سطوح بالای بیکاری و کاهش خسران درآمدی تدوین شود؛

۳. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود که نظام تأمین اجتماعی در راستای همگانی کردن حفاظت‌های بخش سلامت و درمان در راستای توسعه سرمایه انسانی حرکت کند؛

۴. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود که از گروه‌های آسیب‌پذیر، شامل کارگران مناطق روستایی و کارگران شاغل در بخش‌های غیر رسمی و کارگران خود اشتغال حمایت شود؛

[1] Feng & Glinskaya

۵. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود که میان طرح‌های تأمین اجتماعی که در سه حوزه درمان، فقر درآمدی و کار پراکنده شده‌اند، یکپارچگی فرایندی ایجاد شود؛

۶. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود که یکپارچگی فرایندی کارایی و عقلانی سازی هزینه‌های بخش درمان با اتخاذ معیارهای کنترل کیفی ارتقا یابد؛

۷. بر اساس یافته‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود که کاهش دوباره کاری‌ها و ساده‌سازی فرایندهای عضویت و تسهیل پرداخت سهم مشارکت و پرداخت مزایا با به کارگیری تکنولوژی‌ها و ارائه کارت هویت تأمین اجتماعی در دستور کار قرار گیرد.

References :

Amiri, M.; Mahmoudi, V.; Raghofer, H.; Perundi, Y. (2015). "Theoretical-comparative review of social security systems; Routing the development of Iran's three-layer social security system", Scientific-Research Quarterly of Public Policy, Volume 2. (Persian).

Anomah, S., Ayeboafo, B., & Aguabeng, O. J. E. (2023). "A Conceptual Model for Comprehensive Assurance Review", Engagements for Less Developed Regulatory Environments. 67(1), 1-29.

Béland, D., & Koreh, M. J. J. o. S. P. (2019). "Social insurance as fiscal policy and state-building tool", The development and politics of payroll contributions in Israel and Canada. 48(1), 1-20.

Chemouni, B. J. W. D. (2018). "The political path to universal health coverage: power", ideas and community-based health insurance in Rwanda. 106, 87-98.

Cuadrado, C., Crispi, F., Libuy, M., Marchildon, G., & Cid, C. J. H. P. (2019). National Health Insurance: a conceptual framework from conflicting typologies. 123(7), 621-629.

Gjørv, G. H. (2020). "Security as an analytical tool: Human and Comprehensive Security approaches to understanding the Arctic", in Routledge handbook of Arctic security (pp. 69-79): Routledge.

Gorjipoor, E. (2015). Policy documents of multi-layered social security system of the country. Tehran: Higher Institute of Social Security Research.

Grygorov, O., Basysta, A., Yedeliev, R., Paziuk, A., Tropin, Z. J. I. J. o. C. S., & Security, N. (2021). "International cyber security strategy as a tool for comprehensive security assurance of civil aviation security", methodological considerations. 21(9), 332-338.

Haskins, R., Weidinger, M. J. T. A. O. T. A. A. O. P., & Science, S. (2019). The temporary assistance for needy families program: time for improvements. 686(1), 286-309.

Heydari, A, Akbari, N & Gurjipour, E. (2021). Future Thinking of Iran's Social Insurances, Tehran, Higher Institute of Social Security Research.

Kizza, J. M. (2024). Security Assessment, Analysis, and Assurance. In Guide to Computer Network Security (pp. 153-180): Springer.

Ma, X., & Oshio, T. J. B. p. h. (2020). "The impact of social insurance on health among middle-aged and older adults in rural

China", A longitudinal study using a three-wave nationwide survey. 20, 1-9.

Maliki, M. R. (2023). Requirements and strategies for the realization of general social security policies. Retrieved fro.

More, G. J. C. M. L. R. (2022). "Comprehensive sickness insurance", EU citizenship rights and residence rights of Chen carers: And all this after the UK has left the EU…: VI. 59(6).

Naimaei B., & Shakuri, A. (2015). "The challenges of implementing the comprehensive welfare and social security system in Iran in the 1990s", social welfare. 16 (63): 52-9. (Persian).

Najarpour, H. A. (2018). "Presenting a hybrid model to identify challenges affecting the implementation of the multi-layer social security system", Social Security, (No. 3), 39-54. (Persian).

Olena, O., & Pavlo, H. J. E. A.-X. E. Č.-X. (2021). Clustering of the economy in a comprehensive system of the international economic security: organizational economic mechanism. 189.

Palacios, R. J., & Robalino, D. A. (2020). Integrating social insurance and social assistance programs for the future world of labor.

Rabiei, A., & Asgarian, A. (2018). Presentation of the strategic algorithm of the country's pension fund administration, National Defense Strategic Management Studies Journal. (Persian).

Ruan, J., & He, G. J. W. S. (2022). Comprehensive evaluation of water resources security of the Huaihe Eco-economic Belt. 22(1), 1047-1061.

Rutecka-Góra, J. J. E. J. O. S. S. (2021). Inadequacies of regulations on supplementary pension plans in Central and Eastern European countries. 23(3), 232-246.

Shabani, E. (2017). Redesigning Iran's social security support system based on the capability approach. doctoral thesis of the university. (Persian).

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2009). Research methods for business students: Pearson education.

Shukla, A., Katt, B., Nweke, L. O., Yeng, P. K., & Weldehawaryat, G. K. J. C. S. R. (2022). System security assurance: A systematic literature review. 45, 100496.

Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research techniques.

Valtonen, V., Branders, M. J. N. S. S. C., & divergence. (2021). Tracing the Finnish comprehensive security model. 91-108.

Comprehensive Social Security System Model

Saeid Jafarinia (Ph.D)[1], *Yousef Vakili (Ph.D)*[2]
Akbar Hassanpour (Ph.D)[3], *Seyed Hojat Kazemi*[4]

DOI: 10.22055/QJSD2025.48208.2998

Abstract:

An efficient social security system is expected to provide sufficient income in a stable environment. The comprehensive social security system primarily refers to coverage in the context of insurance literature, meaning the number of individuals covered by insurance in a country. The aim of the present research is to formulate and design a model for the establishment of a comprehensive social security system in the country. The approach of this research is inductive, employing a qualitative method and grounded theory strategy for its implementation. The research data were collected through interviews with 30 managers working in the Ministry of Cooperatives, Labor, and Social Welfare, the Social Security Organization, representatives of members of the Social Commission, and experts in the academic field, who participated in the study. According to the research findings, the "inclusive social security system" emerges as a core category based on causal conditions including the complementary layer, non-financial layer, decision-making, insurance layer, and support layer. This is achieved through policy-making strategies in the social security system, flexible and multifaceted evaluation, creating a dynamic economic system in social security, advocacy, and considering oversight, implementation, and research and development in the context of inclusive social security as the grounds for the model. It leads to the realization of good governance in the social security system, financial security for the elderly, meeting the needs of beneficiaries, reducing poverty in society, and supporting labor market policies and economic growth. The establishment of an inclusive social security system plays a significant role in ensuring the financial and emotional security of the elderly and fostering hope, which can enhance quality of life, social security, and social justice.

Key Concepts: *Comprehensive Social Security, Layered System, Pension*

[1] Associate Professor, Department of Human Resource Management, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran (Corresponding Author), shamsj58@khu.ac.ir
[2] Assistant Professor, Department of Human Resource Management, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran, y.vakili@khu.ac.ir
[3] Associate Professor, Department of Human Resource Management, Kharazmi Faculty of Management, Tehran, Iran, a.hassanpoor@khu.ac.ir
[4] PhD student in public administration, human resource management, Faculty of Management, Khwarazmi University, Tehran, Iran, kazemi2148@gmail.com

© 2019 by the authors. Licensee SCU, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).